

КИЇВСЬКИЙ СТОЛИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ БОРИСА ГРІНЧЕНКА
Факультет суспільно-гуманітарних наук
Кафедра філософії та релігієзнавства

Факультет педагогічної освіти
Кафедра освітології та психолого-педагогічних наук

ПРОГРАМА ЕКЗАМЕНУ
з дисципліни
«Філософія і методологія наукової діяльності»

для аспірантів

спеціальностей: *A1 Освітні науки, A2 Дошкільна освіта, A7 Фізична культура і спорт, B4 Образотворче мистецтво та реставрація, B5 Музичне мистецтво, B7 Релігієзнавство, B9 Історія та археологія, B10 Філософія, B11 Філологія (за спеціалізаціями), C1 Економіка та міжнародні економічні відносини (за спеціалізаціями), C4 Психологія, C7 Журналістика, F5 Кібербезпека та захист інформації, I10 Соціальна робота та консультування*

освітнього рівня: третього (освітньо-наукового)

освітньо-наукових програм: *«Освітні, педагогічні науки», «Дошкільна освіта», «Фізична культура і спорт», «Образотворче мистецтво», «Музичне мистецтво», «Релігієзнавство», «Історія та археологія», «Філософія», «Філологія», «Економіка», «Психологія», «Журналістика», «Інформаційна безпека держави», «Соціальна робота».*

Київ — 2025

Форма проведення:

Комбінована. Складається з відповіді на три питання в екзаменаційному білеті. Аспірант, отримавши білет, попередньо готує письмову відповідь, на основі якої потім відбувається усна співбесіда з екзаменатором. Перелік питань, які включені в білети розміщені в рубриці «Підсумковий контроль» ЕНК «Філософія і методологія наукової діяльності (1 курс, 3 р ВО)», за посиланням: <https://elearning.kubg.edu.ua/course/view.php?id=23522§ion=6>. Екзамен проводиться в університетській аудиторії, якщо військова чи пандемічна ситуація дозволяє проведення освітнього процесу очно. Якщо ж освітній процес проходить дистанційно, то екзамен проводиться онлайн в режимі відеоконференції засобами Google Meet, в такому випадку аспірант має вийти на відеозв'язок на платформі Hangout Meets із включеною камерою та мікрофоном. Можливість відповіді активізується під час проведення екзамену – за розкладом.

Тривалість проведення:

2 академічні години або 80 хвилин.

Максимальна кількість балів:

Всього – 100 балів.

Безпосередньо на екзамені - 40 балів. З них: за 1 питання білету – не більше 15 балів; за 2 питання білету – не більше 15 балів; за 3 питання білету – не більше 10 балів.

Критерії оцінювання:

Рейтингова оцінка	Оцінка в балах	Значення оцінки
A	90-100 балів	Відмінно – відмінний рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу з можливими незначними недоліками
B	82-89 балів	Дуже добре - достатньо високий рівень знань (умінь) в межах обов'язкового матеріалу без суттєвих (грубих) помилок
C	75-81 балів	Добре – в цілому добрий рівень знань (умінь) з незначною кількістю помилок
D	69-74 балів	Задовільно - посередній рівень знань (умінь) із значною кількістю недоліків, достатній для подальшого навчання або професійної діяльності
E	60-68 балів	Достатньо – мінімально можливий допустимий рівень знань (умінь)
FX	35-59 балів	Незадовільно з можливістю повторного складання – незадовільний рівень знань, з можливістю повторного перескладання за умови належного самостійного доопрацювання
F	0-34 балів.	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням курсу – досить низький рівень знань (умінь), що вимагає повторного вивчення дисципліни

Перелік питань до екзамену

1. Наука як складне системне явище, що потребує філософського осмислення.
2. Філософія науки як галузь пограниччя філософії та конкретного наукового знання.
3. Характерні риси науковості.
4. Проблеми походження науки та її періодизації.
5. Основні періоди в історії становлення та розвитку науки.
6. Об'єкт та предмет філософії науки.
7. Рівні наукового пізнання: емпіричний та теоретичний.
8. Основні методи наукового пізнання: спостереження та експеримент,
9. Формалізація як метод наукового пізнання.
10. Проблема виміру як методу. Наукові поняття.
11. Гіпотетико-дедуктивна схема розвитку наукового знання. Пояснення і передбачення.
12. Процедури обґрунтування теоретичних знань. Критерії вибору теорії.
13. Наука і духовна культура.
14. Функції науки в житті суспільства.
15. Логіко-епістемологічні нормативи науки.
16. Соціокультурні норми науки.
17. Головні критерії науковості.
18. Наукова картина світу як форма систематизації та узагальнення наукових знань.
19. Раціональність як здатність упорядковувати сприйняття світу. Наука як особливий тип раціональності.
20. Типи наукової раціональності: класичний, некласичний, посткласичний.
21. Традиціоналістський та технократичний типи розвитку цивілізації та їх базисні цінності.
22. Генезис та становлення теоретичного знання в античній культурі.
23. Формування передумов наукового мислення в середньовічних університетах.
24. Становлення дослідної науки в культурі пізнього Середньовіччя та Відродження.
25. Наукова революція XVI-XVII століть: формування основ математичного природознавства.
26. Раціоналізм та емпіризм як основні філософсько-методологічні програми в науці Нового часу.
27. Класична наука XVIII-XIX століть.
28. Роль Просвітництва в розвитку науки.
29. Позитивістська традиція в філософії науки: класичний позитивізм і емпіріокритицизм.
30. Проблемне поле та принципові положення логічного позитивізму та постпозитивізму.
31. Критичний раціоналізм Карла Поппера.
32. Наукові, методологічні та філософські витоки, основні принципи і проблематика постпозитивізму.
33. Мислителі постпозитивного напрямку: Томас Кун, Імре Лакатос, Джеральд Холтон, Пол Фейсрабенд. Проблема включення нових теоретичних уявлень в культуру.
34. Головні характеристики сучасного етапу розвитку науки.
35. Наукові революції як «точки біфуркації» в розвитку знання.
36. Типи наукових революцій: глобальна, комплексна, науково-технічна.
37. Глобальні наукові революції.
38. Нелінійність росту наукового знання.
39. Наука в контексті сучасної цивілізації.
40. Сцієнтизм та антисцієнтизм.
41. Наука та паранаука.
42. Комп'ютеризація науки, її проблеми та наслідки.
43. Особливості соціально-гуманітарного знання.
44. Типові характеристики соціально-гуманітарного пізнання.
45. Об'єкт соціально-гуманітарного пізнання.
46. Суб'єкт соціально-гуманітарного пізнання.

47. Проблема генези соціально-гуманітарного знання та його дисциплінарна структура.
48. Роль філософії в формуванні і розвитку соціально-гуманітарного знання.
49. Природа цінностей та їх роль в соціально-гуманітарному пізнанні.
50. Специфіка суб'єктно-об'єктних відносин в соціально-гуманітарному пізнанні.
51. Особливості методології соціально-гуманітарного пізнання.
52. Поняття факту в соціально-гуманітарному знанні.
53. Роль мови в розвитку соціального та гуманітарного знання.
54. Традиції, зразки, попереднє розуміння в контексті смислопокладання в соціально-гуманітарному пізнанні.
55. Проблема об'єктивності пізнання в соціальних і гуманітарних науках.
56. Співвідношення віри та наукового знання.
57. Поняття особистості в соціальних і гуманітарних науках.
58. Соціальні науки: їх предмет і особливості методології.
59. Гуманітарні науки: їх предмет і особливості методології.
60. Етичні проблеми сучасної науки.
61. Криза ідеалу ціннісно-нейтрального наукового дослідження.
62. Філософська антропологія в структурі соціально-гуманітарного пізнання.
63. Дослідження як форма розвитку наукового знання.
64. Місце і роль методології в системі наукового пізнання.
65. Поняття методу наукового дослідження.
66. Функції методології науки як складової частини наукового дослідження.
67. Поняття методики наукового дослідження.
68. Роль методики в організації прикладного наукового дослідження.
69. Поняття методу пізнання.
70. Філософські та загальнонаукові принципи, підходи і методи наукового пізнання.
71. Субстратний підхід як метод наукового пізнання.
72. Структурний підхід як метод наукового пізнання.
73. Функціональний підхід як метод наукового пізнання.
74. Системний підхід як метод наукового пізнання.
75. Алгоритмічний підхід як метод наукового пізнання.
76. Імовірнісний підхід методи наукового пізнання.
77. Інформаційний підхід як метод наукового пізнання.
78. Аналіз і синтез як загальнонаукові методи пізнання.
79. Абстрагування і конкретизація як загальнонаукові методи пізнання.
80. Дедукція і індукція як загальнонаукові методи пізнання.
81. Аналогія як загальнонауковий метод пізнання.
82. Моделювання як загальнонауковий метод пізнання.
83. Історичний і логічний методи наукового пізнання.
84. Методи емпіричного дослідження: спостереження, вимірювання, порівняння, експеримент.
85. Методи теоретичного дослідження: класифікація, узагальнення і обмеження, формалізація.
86. Система форм пізнання в науковому дослідженні.
87. Поняття наукового факту.
88. Наукова проблема. Вимоги до постановки проблем.
89. Наукова гіпотеза. Вимоги до висування гіпотез.
90. Науковий доказ. Спростування.
91. Наукова теорія. Обґрунтування істинності наукового знання.
92. Наукове дослідження як вид діяльності.
93. Оцінка ступеня наукової розробленості проблеми.
94. Формулювання теми дослідження. Ознаки коректності формулювання теми: семантична коректність, прагматична коректність.
95. Формулювання мети наукового дослідження як прогнозування основних результатах дослідження.

96. Завдання наукового дослідження як формулювання конкретних питань, вирішення яких забезпечує досягнення основного результату дослідження.
97. Поняття об'єкту та предмету наукового дослідження. Їх співвідношення і взаємні переходи.
98. Емпірична і теоретична база дослідження.
99. Логіка і структура наукового дослідження.
100. Поняття та ознаки новизни наукового дослідження.
101. Новизна теоретичних досліджень.
102. Новизна прикладних наукових досліджень.
103. Поняття етичної норми у науковій діяльності.
104. Проблема соціальної відповідальності вченого.
105. Етичні засади розв'язання моральних дилем у сфері наукової діяльності.
106. Характеристика основних положень Етичного кодексу українського вченого.
107. Визначення табу у різних сферах наукової діяльності дослідника.
108. Різновиди порушень дослідником норм академічної доброчесності.
109. Дотримання зобов'язань дослідником щодо академічної чесності. Декларація академічної доброчесності.
110. Характеристика різних типів конфліктів інтересів. Розв'язання конфліктних ситуацій.

Зразки завдань у білетах:

Екзаменаційний білет № А

1. Характерні риси науковості.
2. Поняття методу наукового дослідження.
3. Функції методології науки як складової частини наукового дослідження..

Екзаменаційний білет № Б

1. Проблеми походження науки та її періодизації.
2. Роль методики в організації прикладного наукового дослідження.
3. Охарактеризувати методологічне поле власного дисертаційного дослідження.

Екзаменатори:

Горбань О.В., доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри філософії та релігієзнавства Факультету суспільно-гуманітарних наук;

Хоружа Л.Л., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Факультету педагогічної освіти

